

51-52 OPUSCULUM QUARTUM.
DISCEPTATIO SYNODALIS INTER REGIS
ADVOCATUM ET ROMANAE ECCLESIAE
DEFENSOREM.

ARGUMENTUM.

In hoc libello Romanae Ecclesiae defensor et regis Henrici advocatus altercantes inducuntur. Causa autem eorum altercationis haec erat: Inoleverat prava consuetudo, ut Romanus pontifex eligi non posset, nisi ab imperatore prius confirmaretur. Cum igitur tunc temporis Henricus III puer esset, et adhuc sub tutela constitutus, sine illius assensu pontifex electus est: quod cum ab Henrici legatis in crimen vocaretur, in hac disputatione cuncta eorum objecta refelluntur, ut paulatim cogatur regius advocatus rationibus convictus, in contrariam transire sententiam. Fingitur autem haec disceptatio habita coram synodo Episcoporum qui, ut hac de re pronuntiarent, in unum convenerant. Cudaloum antipapam sequentibus verbis compellat S. auctor.

Sed ad haec gloriaris et jactas: Rex me, et imperatrix mater eligit, ad hunc apicem me regia celsitudo provexit: sed cum hinc aula regia suum tueatur electum, illinc Romana Ecclesia proprium defendat antistitem, jam in solio constitutum; dignum est, ut sanctorum atque prudentium sacerdotum multitudo conveniat: et hanc quaestionem ventilans sub canonici juris auctoritate discernat. Et quoniam in proximo, ut speramus, fiet hinc Osboriense concilium, hic jam ejusdem concilii constituamus velut in quadam tabellae pictura praeludium. Juxta visionem ergo Danielis (**Dan. VII**), patrum

throni sint positi, iudicium sedeat, libri aperiuntur, et solutionis indiga quaestio in medium deducatur. Hinc itaque Romanae defensor Ecclesiae suas allegationes inferat: illinc advocatus regius propriae partis argumenta depromat. Taceat Parma cum suo haeresiarcha, advocatio tantum regia, et Romana invicem obloquatur Ecclesia; sanctorum vero sacerdotum erecti sint animi, ut et quae utrinque dicenda sunt, conferant, et peroratae causae judicialis sententiae calculum ponant. Age igitur, defensor apostolicae sedis incipiat, deinde regius advocatus, quae sibi videbuntur obtendat.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Cum Beatitudo vestra, venerabiles patres, super apostolicae sedis negotio disputat, ad cunctas Ecclesias pertinere, quod versatur in manibus, non ignorat. Hac enim stante, reliquae stant; sin autem haec, quae omnium fundamentum est, et basis obruitur: caeterarum quoque status necesse est collabatur. Omnes autem sive patriarchivi cujuslibet apicem, sive metropoleon primatus, aut episcopatum cathedras, vel Ecclesiarum cujuscunque ordinis dignitates, sive rex, sive imperator, sive cujuslibet conditionis homo purus instituit, et (prout voluntas, aut facultas tulit) specialium sibi praerogativarum jura praefixit; Romanam autem Ecclesiam solus ille fundavit, et super petram fidei mox nascentis erexit: Qui beato vitae aeternae clavigero, terreni, simul et coelestis imperii jura commisit (**Matth. XVI**). Non ergo quaelibet terrena sententia, sed illud Verbum, per quod conditum est

coelum et terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundavit Ecclesiam; illius certe privilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Unde non dubium, quia quisquis cuilibet Ecclesiae jus suum detraxit, injustitiam facit: qui autem Romanae Ecclesiae privilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in haeresim labitur. et cum ille notetur injustus, hic est procul dubio dicendus haereticus. Fidem quippe violat, qui adversus illam agit, quae mater est fidei, et illi contumax invenitur, qui eam cunctis Ecclesiis praetulisse cognoscitur. Cum haec igitur vestra Sanctitas indubitanter agnoscat, vos, qui non quilibet, sed nobiliores, et egregii estis filii Romanae Ecclesiae, pietatis viscera circa matrem vestram patientes ostendite: et utrum destrui debeat, sibimet eligendo pontificem, **53** judicate. Mirum quippe est, si quod minoribus Ecclesiis canonicus vigor attribuit, illi soli, quae caput est omnium, non permisit.

Regius advocatus.

Prolixa declamatio dedit attentionem, benevolentiam, atque docilitatem: et hoc potius juxta consuetudinem fori judicialis, quam secundum regulam concilii synodalis: ubi scilicet non magnopere curare debemus elucubratae locutionis urbanitatem, sed vivae potius sententiae puritatem. Ad querelam ergo coram sanctis sacerdotibus deponendam, sufficiat nobis dicere: quoniam inthronizastis papam sine

consensu domini nostri regis, ad injuriam scilicet atque contemptum regiae majestatis.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Ordinationem papae factam diffiteri nec possumus, nec debemus; regis autem injuriam modis omnibus propulsamus. Sed videamus primo, si placet, utrum papa sine rege potuerit fieri, et sic postmodum de regis disputemus injuria.

Regius advocatus.

Certe liquido novimus, quia illi debent pontificem, cum ordinatur, eligere, quos sibi, postquam ordinatus fuerit, canonica decernit auctoritas obedire; papae vero, quia universalis est pontifex, non modo Romanus populus, sed et Romanus imperator, qui caput est populi, obedientiam debet. Censendum ergo est, ut papam sine capite suo populus eligat, et ei, quem non elegit imperator, obediat. Constat ergo, quia nisi Romani regis assensus accesserit, Romani pontificis electio perfecta non erit.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Perhibendum est itaque juxta vestrae disputationis articulum, quia neque Stephanus, neque Sixtus, neque Cornelius, non denique Clemens, non Sylvester, non ipse B. Petrus apostolus papali nomine digni sunt, qui ab imperatoribus eorundem tempore electi non sunt.

Regius advocatus.

Gentiles reges non sunt adhibendi ad hujus, de quo loquimur, electionis exemplum; qui quoniam Christianam ignorabant fidem, Christianorum non poterant ordinare pontificem. Caeterum Christiani principes semper Romanos elegere pontifices.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Qui mentitur in communi colloquio, mendax dicitur, qui autem in praesentia venerabilium sacerdotum falsa protulerit, sacrilegii procul dubio crimen incurrit. Dixisti, **54** Christianos principes, Romanos semper elegisse pontifices; percurrere mecum ecclesiasticae antiquitatis historias, Romanorum praesulum catalogum studiose disquire; et cum perpaucis inveneris in electione sua regum accessisse

consensum, confitere te perspicuum protulisse mendacium. Quis enim rex, Antonii filium Damasum Hispanensem? quis Innocentium Innocentii filium Albanensem? quis denique Zosimum Graecum Ebramii filium elegit? quis praeterea Leonem Quiriani filium de Tuscia? quis Hilarium Crispini filium de Sardinia? quis Coelestinum Prisci Romani civis filium? quis Bonifacium, quis Anastasium aequae Romanos? Denique multos attexerem, nisi fastidium generarem. Sed ne me putes non habentem copiam ab eorum enumeratione deficere; quis imperatorum elegit Simplicium Tiburtinum? Felicem natione Romanum? quis Gelasium Afrum Valerii filium? quis Symmachum Sardiniae provinciae filium Fortunati? quis Hormisdam filium Iusti natione Campanum, Joannem ordine Tuscum; Felicem natione Samnitum, Bonifacium Sigibaldi filium, Mercurium Projecti, Agapitum Cordiani natura Romanos? Quis enim regum electioni cujuslibet istorum suum legitur adhibuisse consensum? cum eorum temporibus Romanae reipublicae Christiani principes praefuisse legantur, id est, Valentinianus Senior; Valens frater ejus, qui occisus est in pugna Gothica prope Adrianopolim; Gratianus, qui a Maximo tyranno peremptus est; Valentinianus Junior, qui necatus est a comite suo Viennae; deinde Arcadius, Honorius, Theodosius; Joannes ille, qui apud Ravennam occisus est; Valentinianus tertius, qui in campo Martio est peremptus, Martianus, Leo, Majorianus, Severus, Anthemius, Olybrius, Glycerius, Zeno; Nepos ille, qui in villa sua occisus est juxta Salonas; Augustulus, Anastasius, Justinus, et caeteri Romani imperatores, quos vitandi laciniosi styli causa praetereo. Da mihi ergo eorum, quos enumeravimus, aliquem, vel praesulem requirentem, vel principem assensum in electione praebentem: et ego do

manum, ac te perhibeo laureandum: alioquin si dare non poteris, in hoc te convictum per omnia necesse est fatearis. Quod autem B. Gregorio legitur adhibuisse Mauritius imperator assensum, et perpauci alii principes aliis promovendis: hoc dictavit perturbatio temporum, et tempestas horrenda bellorum.

Regius advocatus.

Si mentiri est contra mentem loqui, temerarium est me mendacii tam procaciter argui, qui non utique falsum, sed verum me dixisse putavi: tamen assentior et in hoc superatum me dixissen on abnuo.

Defensor Ecclesiae.

Ut autem idipsum adhuc manifestius pateat, et te super hac dimicandi materia perdidisse, tibimetipsi clarius innotescat: lege Constantini imperatoris edictum, ubi sedis apostolicae constituit super omnes in orbe **55** terrarum Ecclesias principatum. Nam postquam supra corpus B. Petri basilicam fundator erexit, postquam patriarchium Lateranense in beati Salvatoris honorem construxit, mox per imperialis rescripti seriem Romanae ecclesiae constituit dignitatem. Ubi nimirum B. Sylvestro, suisque successoribus obtulit, ut regali more et

aurea corona plecterentur in capite, et caeteras regii cultus infulas usurparent (*vide notas ad calcem opusculi*). Verum B. Sylvester ornamenta, quae sacerdotali congruere judicabat officio, in proprios usus assumpsit: coronam vero, vel caetera, quae magis ambitiosa quam mystica videbantur, omisit. Cui etiam Constantinus Lateranense palatium, quod eatenus aula regalis exstiterat, perpetuo jure concessit; regnum Italiae judicandum tradidit. Nam et ipsius regis haec verba sunt: Unde congruum, inquit, prospeximus, nostrum imperium, et regni potestatem orientalibus transferri, ac transmutari regionibus, et in Bysantia provincia, in optimo loco nomini nostro civitatem aedificari, et nostrum illic constitui imperium; quoniam ubi principatus sacerdotum, et Christianae religionis caput ab imperatore coelesti constitutum est, justum non est, ut illic imperator terrenus habeat potestatem. Audisti, quia terrenus imperator non habet in Romana Ecclesia potestatem: quomodo ergo sine illius arbitrio, qui ibi potestatem non habet, non licet eligi sacerdotem? ipse vero Constantinopolim, velut in secunda Roma, perpetuo regnaturus abscessit. Longe vero post Theodosius imperator, beati Pauli basilicam coepit, quo defuncto, filius ejus Honorius eandem basilicam ad calcem usque perduxit. Hi quoque Romanae Ecclesiae privilegium nihilominus firmaverunt. Quomodo ergo praerogativam sibi in Romani pontificis electione relinquerent qui Romanam Ecclesiam nequaquam sibi studuerunt subdere, sed praeferre? non praecipere, sed parere; non praecellere, sed subesse?

Regius advocatus.

Assentior plane, et re actum duco, quod loqueris: sed esto, quod nunc regia celsitudo ex antiquorum consuetudine principum hoc sibimet allegare non possit: verumtamen tu hoc negare non potes, quod pater domini mei regis pia memoriae Henricus imperator factus est patricius Romanorum, a quibus etiam accepit, in electione semper ordinandi pontificis principatum. Huc accedit quod praestantius est, quia Nicolaus papa hoc domino meo Regi privilegium, quod ex paterno jam jure successerat, praebuit, et per synodalis insuper decreti paginam confirmavit. Cum ergo privatus quisque a suo decidere jure non debeat, donec ventilato negotio judicialis in eum sententia promulgetur: quo pacto majestas regia praerogativam hanc suae dignitatis amisit, quam et ex apostolicae sedis liberalitate percepit, et ex paterno imperialis fastigii jure successit? Quo, inquam, modo in Romana Ecclesia dignitatis adeptae locum sine judicio perdidit, qui Romanam Ecclesiam non offendit?

56 Defensor Romanae Ecclesiae.

Privilegium invictissimo regi nostro ipsi quoque defendimus, et ut semper plenum, illibatumque possideat, vehementer optamus. Porro autem Romana Ecclesia multo nobilior, atque sublimior, quam mater carnis, mater est regis. Illa siquidem peperit, ut per ejus traducem revertatur in pulverem, ista genuit, ut Christi sine fine regnantis efficiat cohaerem. Et

cuncti liquido novimus, quia rex, licet egregiae indolis, tamen adhuc puer est. Quid ergo mali Romana facit Ecclesia, si filio suo, cum adhuc impubes esset, cum adhuc tutore egeret, ipsa tutoris officium subiit, et jus quod illi competebat implevit? Quis enim nesciat, quia sacerdotem eligere puer ignorat? Saepe mater iudicis tribunal irrumpit, testes adsciscit, notarios convocat, sicque per astipulationes, et rata, insuper et apicum monumenta omnia bonorum suorum filio jura delegat: interim tamen, usque dum ille ad juvenilis aetatis incrementa perveniat, et rationis capax fiat, illa cuncta dispensat, omnia ordinat: sicque quod jam alieni juris est patrimonium ad propriae disponit provisionis arbitrium. Nunquid ob hoc dicenda est mulier illa filio suo concessa subtrahere? imo verius perhibetur, ut puto, pietatis studio deservire; quia quae rudis adhuc filius dilapidare ac prodigere poterat; haec illa sibimet apte disposita, caute retenta, rationabiliter ordinata conservat. Carnalis ergo mater adjuvat filium in rebus terrenis; et mater Ecclesia filio suo regi praebere non debet auxilium in spiritualibus donis? Obmutescat ergo plectenda versutia, quae scilicet hoc damnat, quod praedicare debuerat; illi crimen imponere nititur, quae pro benefactis gloriae titulum promeretur. Huc accedit, quia nonnunquam ob varietatem temporum saepe mutandus est ordo causarum. Tunc enim quando pontificem Romana sibi praefecit Ecclesia, tantae simultatis fomes in seditionem cives accenderat, tantus livor, et odium tumultuantis populi corda turbaverat, ut de tam longinquis terrarum spatiis nequaquam regiae clementiae praestolari possemus oraculum. Nisi enim quantocius ordinaretur antistes, perniciosus in populo gladius mutuis vulneribus desaeviret, et non parva Romanorum civium strages fieret.

Regius advocatus.

Obtende quod vis, argumentare quod placet, dummodo constet, quia nullatenus debuit immutari, quod papa concessit, quod decreto constituit, quod scriptione firmavit.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Quid mirum si hominis, carnis adhuc fragilitate circumdati, statuta mutantur, quando etiam omnipotens Deus, qui videlicet omnia, quae futura sunt, novit: ea quoque, quae a semetipso constituuntur, immutat? **57** Nam ex eo, quod promittit, aliquando aliquid minuit, vel etiam totum subtrahit: aliquando mala minatur, et non infligit.

Regius advocatus.

Ea, quae proposuisti, Scripturae declarentur exemplis. Quid est ergo quod Deus unquam promisit et minuit?

Defensor Romanae Ecclesiae.

Si non excidit, reminisci potes, quia dixit Dominus ad Noe: «Non permanebit Spiritus meus in homine in aeternum, quia caro est, eruntque dies illius centum viginti annorum (**Gen. VI**).» Sed cum Scriptura commemoret quingentorum tunc annorum exstitisse Noe, quando haec sibi Dominus loquebatur, sexcentorum vero tunc jam esse, cum cataclysmus erupuit: liquido patet, viginti annos de praescripti numeri spatio fuisse subtractos. Vitae itaque spatium, quod humano generi Deus promisit, imminuit, quia perversitatis eorum reatus excrevit. Judae quoque per os patriarchae Jacob promisit Spiritus sanctus, dicens: «Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est (**Gen. XLIX**).» Et tamen nec temporibus Judicum legimus viros de tribu Juda semper super Israel tenuisse ducatum, nec reges ex eadem tribu principatum tenuisse usque ad Christi reperiuntur adventum. Constat ergo, quia saepe Deus omnipotens, quod homini promisit, imminuit; quoniam homo, quod Deo debuerat, non implevit.

Regius advocatus.

Doce etiam ubi Deus promisit bonum aliquod, et efficaciter non implevit.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Recordare quia dicit Dominus ad Josiam regem Juda: «Pro eo, inquit, quod vidisti verba voluminis, et perterritum est cor tuum, et humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum, et habitatores ejus, et scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me: idcirco colligam te ad patres tuos, et colligeris ad sepulcrum tuum in pace (**IV Reg. XXII**).» Et tamen paulo post Scriptura dicit: «In diebus ejus ascendet Pharaos Necho [Nechao] rex Aegypti contra regem Assyriorum ad flumen Euphratem, et abiit Josias in occursum ejus, et occisus est in Magedo [Mageddo], cum vidisset eum (**IV Reg. XXIII**).» Ad Sedechiam quoque regem Juda per Jeremiam dicitur: «Audi verbum Domini, Sedeccia rex Juda: Haec dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio, sed in pace morieris, et secundum combustiones patrum tuorum, regum priorum, qui fuerunt ante te, sic comburent te: et vae, Domine, plangent te: quia verbum hoc ego locutus sum, dicit Dominus (**Jer. XXXIV**).» Quod nimirum quomodo potuerit fieri, qui seriem scrutatur historiae, nunquam poterit invenire. Nam postquam a rege Babylonis semel est captus, Babyloniamque translatus, ulterius nunquam legitur **58** ab ejus vinculis absolutus. Justo ergo judicio subtrahit Deus homini nonnunquam bona quae promisit, cum rebellis homo illius servare mandata contemnit.

Regius advocatus.

Prosequere etiam quomodo Deus, quod minatus est, non infligit.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Nemo, qui limen Ecclesiae terit, ignorat, quia Jonas ad Niniven a Domino missus, exclamavit, dicens: «Adhuc quadraginta dies, et Ninive subvertetur (**Jonae III**).» Sed quia civitas illa ad Deum toto est corde conversa, nequaquam juxta minacem Domini sententiam excidii est eversione deleta. Cum ergo Deus omnipotens non modo verax, sed et ipsa sit veritas, inviolato consilii sui manente proposito, exterioris judicii sui saepe variat ordinem, juxta humani sive probi, sive improbi meriti qualitatem; quatenus et a pravitate correctus, quod Deus juste minatur, evadat: et prolapsus in culpam, nullatenus, quae pollicetur, bona percipiat. Hinc est, quod per Jeremiam dicit: «Bonas facite vias vestras, et studia vestra, et audite vocem Domini Dei vestri: et poenitebit Dominum mali, quod locutus est adversum vos (**Jer. XVII**).» Hinc est, quod ad Heli quoque per virum Dei Dominus ait: «Loquens locutus sum, ut domus tua, et domus patris tui ministraret in conspectu meo usque in sempiternum. Nunc autem, dicit Dominus, absit

hoc a me, sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles (**I Reg. II**).»

Regius advocatus.

Recte plane cuncta, quae proposueras, perspicuis roborasti testimoniis Scripturarum; nunc autem paulisper ad superiora revertere, et juxta tuae sponsionis elogium, de Domini regis injuria rationem redde.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Glorioso regi, nobis eligendo pontificem, absit, ut nos intulissemus injuriam, cum ad hoc nos, sicut superius dictum est, necessitas impulerit, non rapina: ad hoc, inquam, nos invitos attraxit imminens periculum civilis belli, non laedendi, vel minuendi livor imperii.

Regius advocatus.

Civile bellum objicis, imminens periculum in tuae allegationis defensione praetendis; dicatur etiam, si placet, quia coelum

rueret, terra caedem civium pateretur, perge adhuc addens, quia pontus aresceret, terra diluvium inundaret, quid mihi omnia haec, dum constet, quia quidquid accidet, nullo pacto sancti papae sententiam debuisti infringere, nulla ratione synodalis decreti mysterium licuit **59** violare? Sicut enim Scriptura perhibet: «Melius est ut oriatur scandalum, quam ut veritas relinquatur.» Nam si hoc bellum timuissent beati martyres, fierent procul dubio sanctae militiae desertores.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Non ignoras, quod inter omnes sanctos martyres Petrus et Paulus in apostolici senatus culmine possident principatum.

Regius advocatus.

Hoc sicut negare sacrilegum est, ita et affirmare superfluum.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Eorum sunt nobis tenenda vestigia, eorum forma nostris est actibus imprimenda, sub eorum magistra debemus vivere disciplina.

Regius advocatus.

Hoc utique clarum est ac perspicuum. Sed quid a te portenti, quid praestigii sub hoc funiculo inductionis alatur, ignoro.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Tolle praestigium, intellige veritatem: times me tanquam tibi tendiculas substruentem, audi Paulum de coapostolo suo Petro veraciter perhibeatem: «Priusquam venirent quidam a Jacobo, cum gentibus edebat: cum autem venissent, subtrahebat se, et segregabat, timens eos qui ex circumcisione erant.» Cernimus ergo Petrum non rigidum, sed discretum. Timebat enim Judaeos, ne per occasionem gentium a fide recederent Christianorum, et ne perderet gregem creditum, boni pastoris est imitatus exemplum. Factus est enim Judaeis tanquam Judaeus, ut Judaeos lucrifaceret. Sic Christus apparuit in forma carnis peccati, ut a peccatis hominem liberaret: et cum legem Moysi non ambigeret abolendam, consulens tamen adhuc rudibus et infirmis fratribus, tenuit ad tempus umbram legis, ut eos quandoque proveheret ad perfecte noscendam

plenitudinem veritatis. In hoc ergo B. Petrus discretionis nobis regulam dedit, quatenus aliquando ubi tamen non plurimum noceat, declinemus aliquantulum a tramite rectitudinis, ut consulere valeamus infirmis.

Regius advocatus.

Qui dicis, quod Petrus aliquando legem Judaicam tenuit, cur non etiam dicis, quod in eadem Epistola legitur, nimirum, quia Paulus eum in faciem reprehendit? «In faciem, inquit, ei restiti, quia reprehensibilis erat.» Eique dixit: «Si tu, cum sis Judaeus, gentiliter, et non Judaice vivis, quomodo cogis gentes judaizare?» (**Galat. II.**) Cum ergo illud praemisisti? istud quare silentio suppressisti?

60 *Defensor Romanae Ecclesiae.*

Quod Petrus egit compassione misericordiae, hoc Paulus arguit pro magisterio disciplinae. Ille quod fecit dispensative, ut infirmis tolleretur scandalum; hoc iste corripuit, ne indiscretus quilibet passim adduceret in exemplum. In Petro discamus, ut periculo simus imminente discreti; in Pauli sermonibus instruamur, ut sanis rebus vita nostra mire deserviat rectitudini.

Regius advocatus.

Laudo quidem redditam rationem, sed cum duorum apostolorum proposueris magisterium, mirum cur, praetermisso Paulo, solum Petrum adduxeris in exemplum.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Noli, frater, pueriliter currere, imo noli volare, sed perge; pro gravitate quippe negotii prolatio est quoque moderanda sermonis. Audi etiam consequenter et Paulum, discretionis aureae lineam nostris oculis opponentem, ejusdem dispensativae compassionis auctorem. Sicut enim apostolicorum Actuum testatur historia: «Perambulabat Paulus Syriam, et Ciliciam, confirmans Ecclesias, pervenitque in Derben, et Lystram. Et ecce discipulus quidam erat, nomine Timotheus, filius mulieris viduae fidelis, patre autem gentili (**Act. XVI**).» Hunc ergo, ut ad compendium veniamus, Apostolus circumcidit, quoniam Judaeos, imo Judaeis, qui in illis erant regionibus, timuit. Cur itaque circumcidit fidelem hominem non Judaeum, qui videlicet incircumciscus erat, sed natione gentilem, nisi discretionis studio deserviret, ne Judaei fideles, in scandalum corruentes, a fide recederent? Hoc etiam nunc ad memoriam redit, quoniam aliquando juxta morem Nazaraeorum comam ex voto nutrit, et postquam navigasset

in Syriam, in Cenchris positus, caput juxta legis mandata totondit. Refert adhuc Lucas, sacrae scriptor Historiae: «Cum venissemus, inquit, Hierosolymam, libenter susceperunt nos fratres, et sequenti die Jacobus, et omnes seniores, qui cum eo erant, Evangelio illius comprobato, dixerunt ei: Vides, frater, quot millia sunt Judaei, qui crediderunt in Christum, et ii omnes aemulatores sunt legis. Audierunt autem de te, quod discessionem doceas a Moyse, eorum qui per gentes sunt Judaeorum, dicens non debere eos circumcidere filios suos, neque secundum consuetudinem ingredi. Quid ergo est? utique oportet convenire multitudinem: audient enim te supervenisse. Hoc ergo fac, quod tibi dicimus: sunt nobis viri quatuor votum habentes super se: his assumptis, sanctifica te cum ipsis, et impende in eos, ut radant capita, et sciant omnes, quia quae de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas et ipse custodiens legem. Tunc Paulus, assumptis viris, posteriori die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem **61** dierum purificationis; donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio (**Act. XVIII et XXI**).»

Cur itaque Paulus juxta caeremonias Judaeorum caput rasisit, nudipedalia exercuit, sacrificia obtulit, et legem destruens, legis praecepta observavit? Cur, inquam, haec omnia, nisi ut his, qui ex Judaeis fideles exstiterant, scandalum tolleretur? formam suscepit aegritudinis, ut morbos auferret aegrotis; servavit caeremonias legis, de quibus tamen in Epistola sua dicit: «Quae mihi fuerunt lucra facta sunt detrimenta, et propter Christum arbitror velut stercora (**Philip. III**).» Circumcidit hominem, et tamen hoc terribiliter clamat: «Dico, inquit, vobis, quia si circumcidamini, Christus nihil vobis proderit (**Gal. V**).» Quod, quaeso, majus peccatum esse

poterit, quam Christum perdere, Christianae religionis regulam violare, Judaicae legis ritus inducere, novam Evangelii gratiam impugnare? Et tamen haec apostolus Paulus in superficie fecisse conspicitur, ne in ipsis novae fidei rudimentis mentes adhuc tenerae scandala paterentur. Quantum namque in exterioribus cernitur, Cerinthus et Ebion nil pene pejus inveniuntur egisse quam Paulus. Qui nimirum in Christum credentes, propter hoc solum a parentibus anathematizati sunt, quia legis caeremonias Christi Evangelio miscuerunt; et sic nova confessi sunt, ut vetera non mutarent. Sed ecce cum dicitur, quoniam Jacobus et omnes seniores hoc Paulo consilium dederunt; omnes ergo discipuli, quod Paulus fecit, pariter fecerunt; unum scilicet in hoc habent meritum, et qui fecit, et qui faciendi dedere consilium.

Si ergo ipsi principes mundi, quorum legibus parent, non modo regna terrarum, sed ultro etiam celsitudo coelorum, non dubitavere perpaucis, qui tunc erant hominibus in tam periculoso negotio conscendere, cur nobis utique parvulis, et infra illorum vestigia longe jacentibus non licuit innumerabili Romanae Urbis multitudini subvenire? Sed quid apostolos loquimur scandalum cavisse debilium, et noviter conversorum; cum et ipse illorum magister et Dominus, cujus nimirum omnia saecula substernuntur imperio, ad nostrae imitationis exemplum, scandalum praecaverit Judaeorum? «Simon, inquit, reges terrarum a quibus accipiunt tributum, a filiis suis, an ab alienis? quo respondente: ab alienis;» praesto subjungit: «Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, mitte hamum, et eum piscem, qui prius ascenderit, tolle, et aperto ore ejus invenies staterem: illum sumens, da eis pro me et te (**Matth. XVII**).» Ad moliendum

ergo rigorem rectitudinis ad tenendam virtutem discretionis, si tibi Petrus non sufficit ad exemplum, junge simul et Paulum. Quod si procaci contumaciae nequeunt uterque sufficere, pudeat te ultra Jesum per dicacitatis ineptiam prosilire: «Finis enim legis Christus ad justitiam omni credenti (**Rom. X**).»

Regis advocatus.

Discretionis virtutem tot Scripturarum testimoniis approbatam improbare non * sumus; sed absit, ut ulla virtus sit tam sublimis **62** tamve praecipua, cujus tenendae studio in anathematis barathrum corruere debeamus. Nam cum omne, quod nobis ex divina lege praecipitur, ad hoc procul dubio tendat, ut nos Creatori nostro societas aeterna conjungat: si nos ab eo, quod absit, per maledictionis sententiam contingat abscedere, quae virtus, quae discretio, quae, sicut dicitur, pia compassio tam incomparabile damnum nobis potegit compensare? Sane si propter hoc solum virtus appetitur, ut omnipotentis Dei societas acquiratur, qualis jam illa virtus erit, quae nos a divini contubernii societate repellat.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Haec cur prosequaris, quia nobis occulta sunt, evidenter expone.

Regius advocatus.

Synodalis enim decreti pagina, quam cum concilii totius assensu beatus Nicolaus papa constituit, cui propriae manus articulum indidit, quam tot episcoporum venerandus, celebrisque conventus subscriptione firmavit, anathematis vinculo juxta morem carere non potuit. Unde vos pro compassione, vel condescensione, nescio, quam dicitis furentis populi, nequaquam vosmetipsos deberetis tam inenodalibus sententiae nexibus irretire. Ridiculum quippe est, sic obrutum de voragine marini fluctus eruere, ut ipse compellatur ereptor sub undosis procellarum spumantium cumulis remanere.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Cum haec inconsultius loqueris, andabatarum adversum me more configis (*vide scholia*), qui nimirum dum clausis semper oculis pugnant, alios quidem vulnerant, sed quomodo semetipsos a vulneribus tueantur, ignorant. Dicis quia nequaquam debemus in anathema corruere, etiam si per hoc valeamus infirmis fratribus subvenire. Ecce vibrasti gladium,

tentasti vulnus infligere, sed tibimet ubi clypeum opponeres, non vidisti. Nunquid tibi jam de memoria excidit, quod superius protuli, quoniam B. Paulus in Epistola sua dicit: «Quia si circumcidamini, Christus vobis nil proderit?» (**Gal. V.**) Et tamen, quod tam districte prohibuit, ipse pro charitate fratrum infirmantium, ne scandalum paterentur, implevit. Quod enim majus, sive deterius poterit quis anathema subire, quam cui negatum est, Christum pro sui reatus damnatione prodesse? Nam cui Christus non prodest, procul dubio anathema est, nihilque est aliud anathema quemlibet fieri, nisi a Christi, in quo benedicuntur omnes gentes, societate repelli. Si ergo Paulus hoc anathema pro charitate fratrum subire non timuit, imo prorsus evasit, cum non qualemcumque hominem, sed Christianum utique discipulum circumcidit; tu, quaeso, ubi cordis oculos amisisti, qui, quod Apostolus fecit, non faciendum esse testaris? Ipse enim dicit: «Quaecunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt (**Rom. XV.**)»

63 *Regius advocatus.*

Verisimile est quia, sicut Paulus coapostolus suum Petrum de judaizandi rediviva usurpatione corripuit; ita nihilominus et in semeptisum, postquam discipulum circumciderat, reprehendit: nec mihi hoc aliter unquam poterit persuaderi, nisi fortassis in ejus verbis aliquatenus valeat inveniri.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Ut nullus ambiguitatis naevus in tua mente remaneat, ut nulla cor tuum super hoc negotio deinceps caligo confundat, audi quid idem Paulus ad Romanos dicat: «Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto, quoniam tristitia est mihi magna, et continuus dolor cordi meo; optabam enim ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelitae (**Rom. IX**).» Ecce Paulus, cum non sit sicut nos necessitate coactus, sponte ac voluntarie desiderat anathema esse pro fratribus; et tu mihi proponis anathema timendum, ubi me perspicis, et inevitabili prorsus necessitate fuisse constrictum, et charitatis studio, ne tanta fratrum multitudo corrueret, inclinatum. Audi etiam quid Moyses pro populo Israelitico postulans dicat: «Obsecro, Domine, peccavit populus iste peccatum magnum, fecerunt sibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facias, dele me de libro tuo quem scripsisti (**Exod. XXIII**).» Quod nimirum tunc pleniter fiet, cum reprobis in iudicio dicit: «Ite, maledicti, in ignem aeternum (**Matth. XXV**).» Ecce hinc Paulus optat anathema pro fratribus fieri; ecce illinc Moyses postulat ex Dei libro pro populi, quem ducebat, charitate deleri, et sola Romana Ecclesia, quae pietatem, et charitatem toto terrarum orbe specialiter, et principaliter docet, ex imminentibus et jam vibratis undique gladiis filios suos, quos quotidie per sacri baptismatis mysterium generat, liberare non audet? «Maledictus vir, ait Saul, qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar me de inimicis meis (**I Reg. XIV**).» In hoc, sicut legitur, anathema Jonathas cecidit; sed eum ab imminente mortis sententia, charitas, qua pro populo

strenue dimicaverat, liberavit. Vis audire quid etiam de ipso Jesu, totius benedictionis auctore, idem Apostolus dicat? «Christus, inquit, ut nos liberaret a maledictio legis, factus est maledictum (**Gal. III**).» Si ergo ipse auctor benedictionis aeternae, ut nos a vinculo maledictionis absolveret, maledictioni non est dedignatus subjacere: si sancti quique vel Novi vel Veteris Testamenti, dum sui capitis imitantur exemplum, et infirmis subvenire fratribus in periculis concupiscunt, et anathematis subire sententiam nullatenus perhorrescunt: cur unum mihi niteris imputare peccatum, et charitatem ad hoc induxisse non perspicias, quae operit multitudinem peccatorum? (**I Pet. IV**.) Quomodo autem me cujuslibet hominis sententia ligat, quem charitas ipsa, quae Deus est (**I Joan. IV**), liberat? Erubescat ergo humani anathematis imputator, cum **64** per charitatis gratiam mecum sit aeternae benedictionis indultor.

Regius advocatus.

Cuicunque in disputatione certanti veritas ipsa defecerit, ineptum est adhuc per ambages atque versutias pertinaciter niti; ridiculum est diutius verbis prolixioribus immorari: de vinculo siquidem anathematis, quo te hactenus arbitrabar astringi, ita te naviter expedisti, ut nihil de caetero tibi valeat objici, nil super hoc capitulo rationabiliter possit opponi. Verumtamen adhuc mihi video materiam superesse, quam tibi valeam non sine causa reluctator objicere. Dicitis, quia necessitate constricti, et velut angusti temporis brevi spatio

coarctati, nequaquam potuistis in electione pontificis exspectare consensum regiae majestatis, quod profecto frivolum esse perspicuum est. Constat enim tres plus minus menses interim decurrisset ex quo sanctae memoriae papa Nicolaus occubuit, usque ad Kalendas Octobris cum iste successit. Videamus ergo si per tam morosam longitudinem, trimestris videlicet spatii, non potuerit ab aula regia pragmaticae sanctionis vobis apocha reportari.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Ecce compellis me vulgato sermone depromere quod ob imperialis palatii reverentiam decreveram silentio praeterire; sed juxta vestrae scilicet exactionis instantiam, jam proferatur in medium opus egregium vestrum, saeculis omnibus inauditum. Rectores enim aulae regiae cum nonnullis Teutonici regni sanctis, ut ita loquar, episcopis conspirantes contra Romanam Ecclesiam, concilium collegistis, quo papam quasi per synodalem sententiam condemnastis, et omnia, quae ab eo fuerant statuta, cassare incredibili prorsus audacia praesumpsistis: in quo nimirum non dicam iudicio, sed praeiudicio, idipsum quoque privilegium, quod regi praedictus papa contulerat, si dicere liceat, vacuastis. Nam dum, quidquid ille constituit, vestra sententia decernente, destruitur; consequenter etiam id, quod ab eo regi praestitum fuerat, aboletur. Sed absit a nobis, ut propter cujuslibet hominis insolentiam rex, qui innocens erat, quantum ad nos, rem sui juris amittat; et quem auctore Deo votis omnibus

praestolamur ad imperiale fastigium, non permittimus ob alienam culpam regiae dignitatis incurrere detrimentum.

Sed ut totam inauditae calamitatis nostrae percurramus historiam, Stephanus cardinalis presbyter apostolicae sedis, vir videlicet tantae gravitatis et honestatis nitore conspicuus; tantis denique, sicut non obscurum est, virtutum floribus insignitus, cum apostolicis litteris ad aulam regiam missus, ab aulicis administratoribus non est admissus; sed per quinque fere dies, ad B. Petri et apostolicae sedis injuriam, prae foribus mansit exclusus. Quod ille, utpote vir gravis, et patiens, aequanimiter tulit; legati tamen officium, quo fungebatur, implere non potuit. Clausum itaque, signatumque **65** mysterium concilii, cuius erat gerulus, retulit, quia regis eum praesentari conspectibus curialium plectenda temeritas non permisit. In qua nimirum inopinatae praesumptionis audacia tanta disputandi videretur inesse materia, ut et Demosthenis eloquentiam vincat, et copiam Tullianae facultatis excedat. Unde si vellemus injuriam nostram districtius persequi, jure possemus obtendere, quia vos Romanae Ecclesiae, vosmetipsos ipso dono privastis, qui scilicet ei praejudicii vestri gratis contumeliam intulistis. Ille quippe foedus amicitiae violat, qui gratis amicum per offensionis molestiam pulsat. Nam et Dominus Judaeis per Jeremiam ait: «Ecce feriam domui Israel, et domui Juda foedus novum, non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum, pactum quod irritum fecerunt (**Jer. XXXI**).» Ille ergo irritum reddit beneficii pactum, qui prior violat amicitiae sacramentum. Verumtamen Romana Ecclesia non vult exaggerare quod pertulit; sed perseverare cupit in munere quod regio culmini liberaliter praerogavit.

Regius advocatus.

Quod domino nostro regi reverenter ascribis innocentiam, digne facis: quod autem administratoribus aulae publicae devolvis e diverso calumniam, videtur injustum. Quidquid enim circa vos in huiusmodi casibus actum est, ad hoc nos regiae matris impulit imperiale praeceptum, non propriae libertatis arbitrium.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Et ego tibi secundum cordis tui duritiam respondebo: dico enim quia Dei omnipotentis obtemperare sermonibus aliquando peccatum est.

Regius advocatus.

Ad hoc, quod asseris, mens humana concutitur, et Christianae pietatis ferre non valet auditus.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Quia hoc tantopere miraris, illud etiam consequenter adjicio, quia propter hoc, quod Deo quidam promptus obedivit, funditus periit: alius ob id, quia obtemperare contempsit, ad cumulum gratiae plenioris ascendit.

Regius advocatus.

Incredibile est valde, quod dicis: verumtamen si voles exemplis approbare quod loqueris, dic quis unquam Deo obedivit, ac propterea periit?

Defensor Romanae Ecclesiae.

Non te latet, quia Judae Iscarioti, qui jam accepto consilio eum traditurus erat, **66** Dominus ait: «Quod facis, fac citius (**Joan. XIII**).» Postmodum quoque, cum ad ejus osculum accedere praesumpsisset, adjecit: «Amice, ad quid venisti?» subauditur, perfice. Sed quia miser his sermonibus efficaciter obedivit, irrevocabiliter periit.

Regius advocatus.

Hujus propositionis ratione reddita, redde consequenter alterius, quis scilicet Dei omnipotentis obedientiam sprexit, et propter hoc copiosiore gratiam meruit?

Defensor Romanae Ecclesiae.

Si placet hoc in memoriam revoca quod Dominus ad Jeremiam dixit: «Vade ad domum Rechabitarum, et loquere eis, et introduces in domum Domini in unam exedram thesaurorum, et dabis eis bibere vinum (**Jer. XXXV**).» Et paulo post propheta subjungit: «Et posui coram filiis Rechabitarum scyphos plenos vino, et calices, et dixi ad eos: Bibite vinum; qui responderunt: Non bibemus vinum, quia Jonadab pater noster praecepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos et filii vestri usque in sempiternum.» Unde postmodum Jeremias ait eis: «Haec dicit Dominus Deus exercituum: Non deficiet vir de stirpe Jonadab filii Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus.» Ecce ille male obediens, perfunctus obedientiae munere cucurrit ad laqueum: isti feliciter inobedientes, perpetuum Conditoris sui meruere conspectum. Hoc etiam ad hoc valet, quod superius dictum est, quia cum papam sine consensu regis eligimus, non praesto, quod extrinsecus actum est dijudicare, sed potius quo

animo, et qua intentione sit factum, deberetis diligenter attendere.

Regius advocatus.

Haec argumenta nobis domestica sunt, et nunquam deficiunt, quia de promptuariis proferuntur; semper enim possumus in pravi operis exhibitione delinquere, et quia occulta est ad purae mentis debemus patrociniū convolare.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Censesne semper debere juxta rerum, atque verborum superficiem judicari? quid enim juxta verborum strepitum magis est absonum, quam cum Deus Pater, et Filius, et Spiritus sanctus mediatorem Dei et hominum dicitur tradidisse. Ecce Christum tradidit Judas, tradidit et Deus Pater; nunquid non quasi simile factum videtur? Ergone traditor est Judas, et traditor Deus Pater?

Regius advocatus.

Unde probas, quia Pater, et Filius, et Spiritus sanctus tradiderint Salvatorem?

67 Defensor Romanae Ecclesiae.

Audi Apostolum dicentem: «Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum (**Rom. VIII**).» Cui et Salomon ait: «Cum sis justus, et omnia juste disponas, ipsum quoque, qui non debet puniri, condemnas (**Sap. II**).» Quod autem se Filius tradiderit idem dicit Apostolus: «Qui me dilexit, et tradidit seipsum pro me.» Quod autem et Spiritus sanctus tradiderit Filium Sapia perhibet, dicens: «Benignus est enim Spiritus sapientiae, et non liberabit maledictum a labiis suis (**Sap. I**).» Maledicti apud veteres dicebantur omnes qui pendebant in ligno. Christus autem, ut Apostolus dicit, ut nos liberaret a maledicto, factus est maledictum (**Gal. III**). Spiritus vero sanctus non liberavit maledictum a labiis suis, quia quae per ora prophetarum de Christi passione locutus est, non prohibuit; sed super eum sine diminutione compleri cuncta permisit. Ergo secundum te, qui non de cordis intentione, sed semper ex operis vis superficie judicare: si Pater tradidit Filium, et ipse se tradidit Filius, insuper et Spiritus sanctus, Judas quid mali fecit? Facta est traditio a Patre, facta est a Filio, nec non a Spiritu sancto, facta est et a Juda. Una res a pluribus facta est, sed eadem res in operatoribus discernenda est. Quod enim Deus omnipotens ex charitate, hoc Judas fecit ex pecuniae acquirendae cupidine. Quod Deus fecit ad salutis nostrae remedium, hoc

ille fecit ad explendum insatiabilis avaritiae votum. Vides ergo quia non quid homo faciat, debemus attendere; sed quo animo et voluntate faciat, diligenter examinare. Nam si sola duntaxat exteriora perpendimus, invenimus ipsum Dominum Salvatorem et dixisse quod prohibet, et aliter fecisse quam jubet. «Quisquis, ait, dixerit fratri suo, Fatue, reus erit gehennae ignis (**Matth. V**):» et tamen ipse resurrectionis suae die duobus de se dubitative loquentibus ait: «O stulti, et tardi corde ad credendum! (**Matth. XXV**).» Dixerat etiam in monte discipulis: «Si quis te percusserit in dexteram maxillam, praebe illi et alteram (**Matth. V**).» In passione vero positus percutienti se in maxillam puero sacerdotis non modo non alteram praebeuit, sed insuper dixit: «Si male locutus sum, exprobra de malo; sin autem bene, cur me caedis?» (**Joan. XVIII**.) Et quomodo jam verum erit quod de illo Lucas ait: «Quia coepit facere, et docere (**Act. I**),» si quod docuit non implevit? Sed procul dubio intelligendum est hoc eum praecepisse ad praeparationem cordis, non ad ostentationem operis. Quomodo enim paratus corde non fuit in maxillam alteram caedi, qui pro hominum salute decreverat toto corpore crucifigi? Paulus etiam palma percussus jussione pontificis, ait: «Percutiet te Deus, paries dealbate (**Act. XXIII**).» Quod minus intelligentibus videtur in verbo convicium, sed in sensu prophetici tenet oraculi sacramentum. Paries enim dealbatus hypocrisis est, sacerdotalem sub hoc nomine praeferens dignitatem, sed occultans intrinsecus luteam malitiae turpitudinem: nam quod humilitatis fuit, mirabiliter custodivit. Cum enim illi diceretur: «Principi sacerdotum maledicis?» respondit: «Nescivi, frater, **68** quia princeps esset sacerdotum: Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices (**Act. XXIII**).» Ubi patenter ostenditur, quanta

illud tranquillitate dixisset, quod iratus intulisse videbatur. Quibus Scripturarum testimoniis quid aliud edocemur, nisi quia non juxta nuda verba semper debemus sententias judicare: sed quo animo, qua mentis intentione proferantur, inspicere?

Regius advocatus.

Dubia, quae proponis, luculenter elucidas per exempla, quae subjicis: sed quaeso, te, ut ad superiora paulisper redeas, et cur nos calumnieris, vobis praejudicium intulisse, qui regiae ditioni paruimus, patenter exponas.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Recte, plane, ordinabiliter et congruenter, postquam omnis vestrae partis objectio non rhetoricis argumentis, non coloribus oratoriis, non denique dialecticis syllogismis, sed vivae potius, atque perspicuae veritatis est ratione purgata: versa vice jam dignum est, ut de vestris excessibus vel breviter disseratur. Enimvero damnatio papae tam gravis, et inexplicabilis est, ut non humano, sed divino duntaxat sit tractanda iudicio. Reges autem nostros cum aetatis infirmitas, tum fragilitas sexus excusat; quibus utique non reatus ascribitur, sed eorum consiliariis, ut dignum est, imputatur.

Omissis itaque perversitatibus caeteris, ut quid ignorante Roma reprobum hominem in Romanum pontificem eligere praesumpsistis?

Regius advocatus.

Electionem quidem, ut palam est, fecimus: sed longe prius Gerardo comite, aliisque Romanis, ut dicebatur, civibus infatigabiliter insistentibus, ad hoc inducti sumus. Nam et abbas monasterii, quod dicitur Clivus Scauri, non defuit. Non ergo, ut asseris, ignorante Roma, sed praesente atque petente, Romani pontificis electio facta est.

Defensor Romanae Ecclesiae.

In hoc pro me facis, dum Gerardo sub anathemate constituto te communicasse testaris: nam ut de abbate, et aliis interim sileamus, de Gerardo liceat tantummodo dicere, Ecclesiae hominem non fuisse, et Christi nequaquam pertinuisse fidelibus. Illud enim unum caput anathemati, maledictionique subjacuit omnium fere pontificum, quicunque Romanae Ecclesiae suis temporibus praefuerunt: demum paulo antequam moreretur, propter ducem, et archiepiscopum Anglorum, quos a beati Petri liminibus redeuntes invasit, spoliavit, et usque ad mille Papiensis

monetae libras appendentia rapuit. Propter hoc itaque in plenaria synodo, papa Nicolao praesidente, excommunicatus est, et extinctis luminaribus sub perpetuo fuit anathemate condemnatus. Perpendat igitur sancta synodus, si illius ejusque complicum rata jure **69** videatur electio, qui tam terribiliter atque irrevocabiliter est ab Ecclesiae visceribus evangelica atque cononica falce praecisus, ut ne in morte quidem ad Christianitatis fuerit titulum reformatus: et sic per eum ordinari Romanam Ecclesiam dignum fuit, qui ejus semper cruentus exstitit inimicus, qui eam semper est feraliter persecutus. Et quomodo summam debet Ecclesiam ordinare, cujuscunque limen Ecclesiae non licet attingere? Clamat Dominus ad Israel: «Anathema in medio tui, Israel; nec poteris stare contra hostes tuos, donec deleatur ex te, qui hoc contaminatus est scelere.» Et hoc quare? Quoniam Achar filius Charmi de anathemate Jericho ducentos duntaxat argenti siclos, regulamque auream quinquaginta siclorum, et coccineum abstulerat pallium: et ob hanc vilem videlicet summam auctor sceleris non modo lapidatur, sed et lapidum acervis obruitur. Si propter illum hominem, qui duntaxat unum sacrilegium fraude commiserat, Israel ante suorum hostium faciem ruiturus erat: quomodo stabit Ecclesia, si per virum tot criminibus involutum, fuerit ordinata? praesertim cum et talem elegerit, in quem, teste mundo, omnium vitiorum sentina confluit pseudoepiscopum, apostolum Antichristi, adversarium Christi, animam puellarum, mangonem ecclesiarum. Quis ergo istorum justo videbitur examine praeferendus? utrum is, quem elegit unus vir perpetuae maledictionis anathemate condemnatus; an ille potius, quem cardinales episcopi unanimiter vocaverunt: quem clerus elegit, quem populus expetivit non in extremitate terrarum,

sed intra moenia Romanorum, et in ipsius sedis apostolicae gremio.

Regius advocatus.

Tot a te rationibus redditis, possemus fortassis adhibere consensum, si semel emissam deceret regiam majestatem mutare sententiam, principali quippe gloriae velut inconstantiae naevus imprimitur, si quodcunque suae constitutionis edictum leviter annuletur.

Defensor Romanae Ecclesiae.

Quis nesciat rege Deum esse majorem? Et tamen dicere non erubescit: «Poenitet me, quod constituerim Saul regem (**I Reg., XV**);» et per Samuelem ei denuntiat dicens: «Projecit te Dominus, ne sis rex super Israel (**Ibid.**).» Si poenitere se Deus asseruit, qui futura cuncta cognoverat: cum homo suam commutare in melius sententiam erubescat, qui qualis, et ipse quoque sit futurus, ignorat? Ille de bono factus est malus; iste videlicet Cadalous, de malo utique, quod jam erat, sit quotidie diaboli more deterior.

Regius advocatus.

Quam inconsulte nunc loqueris, qui diabolum deteriorari posse testaris, qui certe tam malus est, ut deterior esse non possit.

70 Defensor Romanae Ecclesiae.

Mentior, si quod proposui, Scripturae testimoniis comprobare non valeo. Nam, Isaia teste, dicebat superbus in mundi principio: «Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo (**Isai. XIV**).» Paulus autem dicit: «Qui in fine mundi veniens, adversatur, et extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur (**II Thess. II**).» Quia ergo tunc affectavit Deo se similem esse, in fine mundi jam deterior factus, vult quasi superior eminere. Per quod manifeste colligitur, diabolum adhuc in deteriora posse corruere; quia diabolum interpretatur *deorsum fluens*. Cadalous a cadendo dictus, *ruinam populi* sonat, ipsis quoque nominibus aptissime invicem uterque concordat. Dic ergo quomodo iste pontifex erit, quem non Romanus populus, sed unus homo cum suis complicibus, idemque non Romanus, sed suburbanus, et non Ecclesiae filius, sed maledictus, et anathematizatus elegit? Illene erit tuo iudicio pontifex, qui suam vendidit, ut Romanam Ecclesiam obtineret? qui Romanos occidit in ore gladii, ut Romanus Pontifex fieret? Dicis non debuisse me pontificem sine consensu Regis eligere, et magnipendendum mihi non fuisse, ut populus non

periret. Ecce hinc B. Augustinus Hipponensi Ecclesiae, Valerio vivente, praeficitur: ecce illinc Ambrosius octavo die postquam baptizatus est, perceptis cunctis ecclesiasticis gradibus, episcopus ordinatur. In quibus utique ob nil aliud canonicae auctoritatis ordo deseritur, nisi duntaxat ut saluti populi consulatur. Et tu mihi dicis, in servando populo ipsi regi me non debuisse consulere, ut sibimet in dando consensu unius epistolae gloria proveniret. Nam unde postmodum Romanus imperator fieret, si tunc se Romanus populus mutuis vulneribus peremisset? Porro autem, quia in constituendo pontifice Romana Ecclesia a charitate regia non recessit, hoc etiam indicio est, quia cum in clero suo religiosus viris et sapientibus abundaret, non de propriis, sed eum, qui regi tanquam domesticus et familiaris erat, elegit.

Regius advocatus.

Quisquis veritati, postquam patefacta claruerit, obstinate renititur, Dei omnipotentis adversarius non immerito judicatur, cujus adversum se iram inextinguibiliter provocat (**I Joan. V**), si veritatem, quae ipse est, pertinaciter et arroganter impugnat. Nam ut ipse disputationi tuae velut epilogum faciam, cum inter nos quaestio moveretur, utrum sine regis assensu Romani pontificis fieri possit electio, recensitis historiarum catalogis, tantam Romanorum imperatorum atque pontificum copiam coacervasti, et velut nubem mihi testium opposuisti, ut his conspectis ne nutum quidem me adversum te sub hoc ulterius facere libuisset. De anathemate vero, quod

Nicolaus papa constituit, ubi, ut jam verum fatear, totam victoriae vim intentio nostra posuerat, tam invictis Scripturarum testimoniis, **71** tam lucidis certe modo beatorum apostolorum, modo ipsius Domini Salvatoris tuae disputationis assertio se purgavit exemplis; ut nos eatenus ignota doceret, et vos ab illius sententiae vinculo potenter absolveret. Deinde a domini mei regis, quam dicebamus, injuria, quae scilicet nos adversum vos acrius accendebat, tam strenue tua se purgavit oratorio, ut evidenti clarescat indicio, quia in eo, quod sibi pontificem populus Romanus elegit, majestati regiae potissimum ministravit, nec ei, sicut dicebatur, privilegium tulit, sed potius roboravit, dum non de Romana Ecclesia, sed ex aula regia sacerdotem ad apostolicae sedis culmen evexit. Postremo de electione Parmensis episcopi quid dicemus? loquar, an sileam? Sed, juxta Scripturam, «conceptum sermonem tenere quis possit? (**Job IV.**)» Et certe ubi nuda veritas cernitur, turpis ignominiae est, si commento fallaciae deservitur. Ipsi plane liquido novimus anathematizatum esse Gerardum, nec ignoramus ejus instinctu potissimum hunc episcopum in hoc negotium fuisse plectum. Ut igitur ita loquar, arbor, quae de venenata radice anathematis oritur, antequam perniciosum prorumpat in fructum modis omnibus, necesse est evellatur, testante Veritate, quae dicit: «Omnis arbor quae non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur (**Matth. III.**)»

Defensor Romanae Ecclesiae.

Ecce audivit beatitudo vestra, venerabiles Patres, quoniam qui inspector est mentium, confoederat nos in concertatione verborum. Vidit enim nos non malitiae causa conflagrare, sed inveniendae veritatis studio deservire (**Ephes. II**), ideoque dignatus est motam inter nos sopire querelam, et suam nobis inspirare concordiam. Pax enim nostra, quae fecit utraque unum, conflavit in eodem sensu corda duorum. Agamus illi gratias, qui prius sagenam Petro periclitari permisit, et turbine ventorum, et procellis undarum: sed ecce ut regrediens manum tetendit, Petrum erexit, ventis imperavit (**Marc. VI**), et discrimina marina compescuit, confestim mare, quod in cumulos erigebatur, obruitur, tempestatis procella sedatur, ventorum turbo reprimitur, et aurea coeli facies serenatur.

Clausula dictionis.

Amodo igitur, dilectissimi, illinc regalis aulae consilarii, hinc sedis apostolicae comministri, utraque pars in hoc uno studio conspiremus elaborantes, ut summum sacerdotium et Romanum simul confoederetur imperium; quatenus humanum genus, quod per hos duos aspices in utraque substantia regitur, nullis, quod absit, partibus, quod per Cadaloum nuper factum est, rescindatur: sicque mundi vertex in perpetuae charitatis unionem concurrant, ut inferiora membra per eorum discordiam non resiliant; quatenus sicut in uno mediatore Dei, et hominum haec duo, regnum scilicet et sacerdotium, divino sunt conflata mysterio; ita sublimes istae duae personae **72** tanta sibimet invicem

unanimitate jungantur, ut quodam mutuae charitatis glutino et rex in Romano pontifice, et Romanus pontifex inveniatur in rege; salvo scilicet suo privilegio papae, quod nemo [nemini] praeter eum usurpare permittitur. Caeterum et ipse delinquentes, cum causa dictaverit, forensi lege coerceat, et rex cum suis episcopis super animarum statu, prolata sacrorum canonum auctoritate, decernat. Ille tanquam parens paterno semper jure praemineat; iste velut unicus ac singularis filius in amoris illius amplexibus requiescat. Attalus plane rex Asiae et Nicomedes rex Bithyniae in tantum Romanam rempublicam dilexerunt, ut uterque moriens Romanum populum testamento reliquisset [reliquerit] haeredem. Sanctae ergo Ecclesiae principes quam propensiori invicem debent charitate congruere, quibus injunctum est charitatem praecipue Christiano populo praedicare; ut ex eorum, quae procedat ex pietate concordia, sancta universalis gratuletur Ecclesia, ac gemino utriusque studio Christianae religionis refloreat disciplina. Verum nos piscatoris nostri naviculam ex hiatu scyllaeae voraginis trahentes, dum successorem Petri fidei labente vestigio mersum ad littora quietia deducimus,
pium Ereptori nostro celeuma cantemus:
Te Deum laudamus: Te Dominum confitemur.
Ultio divina, populi Cadaloe ruina,
Te manet, ut diro medium transverberet ictu.
Altipetax Simonem sequeris Simon astra petentem.
Te quoque Tartareus simul absorbebit hiatus.

Sit nomen Domini benedictum.

SCHOLIA.

«Beato Sylvestro (Constantinus imp.) suisque successoribus obtulit, ut regali more, et aurea corona plecterentur in capite, et caeteras regii cultus infulas usurparent. Verum B. Sylvester ornamenta, quae sacerdotali congruere judicabat officio, in proprios usus assumpsit. Coronam vero, vel caetera, quae magis ambitiosa quam mystica videbantur, omisit.» Dum sanctus cardinalis ait, S. Sylvestrum oblata a Magno Constantino principatus in ignia repudiasse, ea vero ornamenta sibi desumpsisse, quae dignitatem pontificiamcondec orarent, a vero abhorrire non videtur. Nam quae fuit ardens ejusdem Constantini ad fidem praecipue Christianam recenter conversi pietas, ut voluisset omnia imperii decora in pontificem summum conferre. Fuit tamen singularis cujusdam prudentiae in S. Sylvestro ea tantum deligere, quae spiritualis potestatis culmen, ac fastigium significarent. Id quod etiam habetur cap. *Constantinus* dist. 96, verbis istis: B. Sylvestro et omnibus successoribus ejus de praesenti tradidimus palatium imperii nostri Lateranense; deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium, nec non et superhumera, videlicet lorum quod imperiale circumdare assolet collum. Et nonnullis interjectis: Ipse vero beatissimus papa super coronam clericatus, quam gerit ad gloriam beatissimi Petri, **73** Ipsa ex auro non est passus uti corona; phrygium vero candido nitore splendidum, resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus. Sancti Sylvestri porro mitrae Platina hunc in modum meminit: «Eugenius IV S.

Sylvestri mitram, Romam Avenione delatam, ipsemet e Vaticano ad Lateranum detulit.» Hujus autem, vel alterius ejusdem S. Sylvestri mitrae medietas, coloris viridis holoserica, et phrygiata, in qua beatissimae Virginis in gremio Filium gestantis imago picta, et alatis puerulis, ac stellis circumsepta cernitur, Romae ad S. Martinum in Montibus inter reliquias honorifice custoditur.

Neque hoc sic intelligas velim, ut pontificalis dignitatis ornamenta tunc primum in Ecclesiam invecta fuerint, quidquid dicant Aimonius, atque Sigebertus, vel etiam alii (**AIMON. Hist. Fr. l. I, c. 24; SIGEB. Chron. ad an. Christi 550**). Nam quod Constantinus gentilium vanitatem detestatus, B. Sylvestro videtur concessisse, hoc ipsum sanctissimos ejus antecessores ob immanem, atque frequentem aliorum imperatorum persecutionem deposuisse apparet. Jacobus enim Alphaei, cognomento Justus, idemque frater Domini nominatus, a Petro apostolorum principe, ut optime Chrysostomus animadvertit (**CHRYST. in Joan., hom. 87**), ordinatus Hierosolymorum episcopus, laminam, seu bracteam auream in capite gestare consuevit: ut testatum reliquere Epiphanius, Hieronymus, ac omnes alii fere scriptores ecclesiastici (**EPIPH. haeres. 29 et 78; HIER. de script. eccl. in Jac. et in Epist. ad Galat. II; EPIPH. haeres. 29**). Hujus vero rei hanc affert rationem idem Epiphanius: folium, sive bracteam in capite gestare ipsi licebat, quemadmodum relati fide digni viri Clemens et Eusebius in suis commentariis testati sunt: «Sacerdos itaque est, velut dixi, Jesus Christus in aeternum, secundum ordinem Melchisedech: simulque rex juxta ordinem ex supernis, ut transferat sacerdotium simul cum lege: ex semine vero David

propter Mariam sedens in throno in aeternum, et Regni ejus non erit finis. Oportebat enim ipsum nunc transferre ordinem tum sacerdotii, tum regni.» Et quibusdam interjectis: «Largitus est autem sub se constitutis Regnum, ut ne diceretur a parvis ad majora procedere: manet enim thronus ipsius, et regni ejus non erit finis: et sedit super thronum David, ita ut regnum David, una cum pontificatu transtulerit, ac largitus sit servis suis, hoc est, pontificibus catholicae Ecclesiae.» Plura de his apud eundem Epiphanium habes. In signum igitur regalis sacerdotii (sic ipsum appellat Petrus [**I Petr. II**]) ejusmodi capiti ornamentum gestare consuevisse, non Jacobum tantum, sed et caeteros apostolos par est credere (**POLYCH. ep. ap. Euseb. Hist. lib. V, c. 23; HIER. De script. ecc. in Polyer.**). Nam etsi haec de singulis non scribantur, satis tamen ad veritatem rei demonstrandam esse videtur, quod non modo Jacobus, ut vidimus, sed et Joannes **74** Evangelista eo usus est capitis ornamento. Testatur id Polycrates Ephesiorum episcopus ad Victorem papam inter alia ita scribens: «His accedit Joannes, qui supra pectus Domini recubuit, qui sacerdos fuit, qui laminam auream gestavit. Erat autem ejusmodi capitis ornamentum, quod in amplius atque perfectius Christianae legis sacerdotium translatum est antiquae legis sacerdotibus olim a Deo concessum. Sic namque sacra Scriptura: «Facies et laminam de auro purissimo, in qua sculpes opere caelatoris sanctum Domino: ligabisque eam vitta hiacynthina, et erit super tiaram imminens fronti pontificis (**Exod. XXVIII, XXIX et XXXIX; Levit. VIII**).» Quale autem fuerit capitis ornamentum summi sacerdotis, Josephus exacte describit (**JOSEPH. Antiq. l. III, c. 8**), monstratque non tantum lamina aurea, sed et corona aurea triplici ordine ducta

mitram ornatam fuisse: sunt ejus verba: «Porro pileo (ita vocat cydarim, seu mitram communem pariter caeteris sacerdotibus) utebatur, quali caeteri sacerdotes, super quem exstabat alius consutilis ex hiacyntho variatus: hunc aurea corona triplici ordine circumdabat, in qua spectabantur calculi aurei, quales videmus in herba, quae apud nos vocatur daccharus: apud Graecos herbarios hyoscyamus.» Sed et divina Scriptura pulchre quidem hoc ipsum innuisse videtur sub illis verbis: «Corona aurea super mitram ejus, expressa signo sanctitatis (**Eccli. XLV**).» Nam cum sacerdotibus aliis uti cydari, seu mitra concessum esset: lamina tamen aurea, ut dicebam, ornari caput, summi tantum pontificis erat peculiare: quod mitrae ornamentum cum tribus aureis coronis intexeretur, corona etiam in sacris Litteris jure merito appellatur. Caeterum cum omnia fere Veteris Legis Pontificum ornamenta una cum summo sacerdotio, in Ecclesiam Romanam jure optimo translata fuerint, illud etiam scitu dignum videtur, quod Bonifacius ejusdem Ecclesiae pont. max. (praeter salutarem Jubilaei, sacramque institutionem centesimo quoque anno celebrandam) hujusmodi etiam tiaram, quam regnum vulgo appellant, tribus distinctam ornatamque coronis (cum eadem antea tiaram una tantum corona insignitam ejus antecessores deferrent) ad pontificum Romanorum usum primus revocavit. Hic est ille Octavus Bonifacius ex nobili ac vetusta Cajetanorum familia, patre Livifredo equite, matre Alexandri IV nepte, progenitus: qui (ut inter alios Antoninus archiepiscopus Florentinus sanctitate ac doctrina conspicuus testatur) aemulator magnus, et jurium Ecclesiae conservator, propter sedis apostolicae patrocinium, adversus ditionis ac bonorum illius detentores animo fortissimo susceptum, et ad

finem constanter perductum innumeris malevolorum
calumniis se obnoxium reddidit.